

Krúdy Gyula példája

Az a tény, hogy az iskolai előmenetel, s az életben történő érvényesülés, illetve szellemi teljesítmény olykor, úgymond, köszönő viszonyban sincs egymással, mindannyiunk tapasztalata. Ez legutóbb akkor jutott eszembe, amikor kezembe került Krúdy Gyula gimnáziumi bizonyítványának fénymásolata. E szerint az 1878-as születésű Krúdy az 1889/90-es tanévben a „podolini kr. algymnasium” harmadik osztályában a „II. időszakban” magyar nyelvből, latinból, mennyiségtanból és rajzoló mértanból elégségest kapott; ezen érdemjegyeket – az utóbbi kivételével – év végére jóra javította. Az 1890/91-es tanév bizonyítványában latinból, mennyiségtanból és rajzoló mértanból továbbra is elégséges szerepel; magyar és német nyelvből jót ért el. Jelese csak vallástanból és történelemből volt. Ehhez képest majd a huszadik század egyik legterjedelmesebb és hihetetlen bőséggel áradó nyelven létrehozott életművét írja meg.

Krúdy példája mellé odaállítható Petőfié, vagy akár Einsteiné is: nekik sem nyújtott sok sikerélményt az iskola. Mondhatjuk, persze, hogy az említettek szélsőséges példák, hiszen hány kitüntetéses doktort ismer a társadalom! (E cím odaítélésének feltétele az, hogy a jelöltnek a gimnázium első osztályától a doktori szigorlatokig még négyese sem lehet, kizárólag jeles eredményeket érhet el...) Mindenesetre az, hogy az iskola a különleges képességű gyerekek képzésére sosem volt alkalmas és ma sem az, közismert. De Krúdy Gyula esete azt tanúsítja, hogy a kiemelkedő tehetség tanárai ellenére lesz azzá, amire adottságai predesztinálják. Másfelől azt is jelentheti, hogy a tizenhárom-tizennégy éves korban produkált eredmények szinte teljes mértékben irrelevánsak a személy későbbi teljesítményei szempontjából. Ezért aztán a mégoly beszédes pedagógiai mérések csak egyfajta mutatót képeznek. Nem vitatom, hogy rendkívül fontosak lehetnek egy intézmény munkájának, hovatovább a magyar oktatásügy tevékenységének megítélése szempontjából, hiszen a nevelési-oktatási folyamat hatékonysága aligha mutatható meg másképp.

Most azonban különös eseménnyel állunk szemben: Krúdy tizenöt évesen már érett cikkeket írt, miközben a korabeli iskolarendszerben nem ért el fényes eredményeket.

Nos, vélhetjük úgy, hogy, különösen a művészeti pályák esetében, az öntörvényű tehetség messze felülmúlhatja nevelőjét. A felnőttnek tehát az lenne a dolga, hogy ha meglátja a kivételes képességet, akkor minden erejével segítse annak kibontakozását.

Itt két mozzanat érdemel szót: képes-e a pedagógus az átlagostól eltérő minőség felismerésére, s ha igen, akkor megvan-e a lehetősége arra, hogy mindent megtegyen érte? A válasz korántsem egyszerű. Már csak azért sem, mert az iskola mindig is a középszerűek otthona volt. (Valljuk meg őszintén, a tehetséges, alkotóképes tanárok létszáma egyre alacsonyabb. Aki a maga területén alkotni született, rövid úton elhagyja az iskolarendszert, amelynek nem érdeke alkalmazni a „tudós”-, vagy „művész”tanárt). Ha pedig a – még véletlenül a pályán lévő – nevelő a szertelen kamaszban meglátja a jövő lehetőségét és legjobb indulattal szeretne mellé állni, akkor az oktatási környezet, a pontszámhajsza, a beszámított – az előrehozott – az emelt – és egyéb szintek, ilyen-olyan vizsgakényszerek kereszteznek (majd) az ígéretes fiatal útját.

Mi a lehetősége egy mai Krúdy Gyulának? Vélhetően ugyanaz, mint száz-százhusz évvel ezelőtt.

Ha alkotásra predesztinálódott, nincs az az iskola, amely igazából hozzásegítené ehhez, de olyan sincs, amely meggátolná ebben. Egyetlen lehetősége marad: ÍRNI.

Karádi Zsolt